

ÚSTAV PRO ČESKOU LITERATURU AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY

VZNIK ÚSTAVU PRO ČESKOU LITERATURU A PRVNÍ OBDOBÍ JEHO ČINNOSTI

RUDOLF HAVEL
(1911-1993)

Když byl zřízen Ústav pro jazyk český prostou přeměnou Kanceláře Slovníku jazyka českého, která existovala již ve dvacátých letech, začalo se roku 1946 jednat ve III. třídě České akademie věd a umění (tj. ve třídě, která pečovala o jazykovědu a literární vědu) také o zřízení Ústavu pro českou literaturu. Byla utvořena zvláštní komise, aby vypracovala organizační řád a navrhla obecně hlavní úkoly ústavu. Komisi tvořili členové III. třídy ČAVU: Karel Hrdina (klasický filolog, editor a vykladač humanistických památek, překladatel *Kosmovy Kroniky*), Jan Mukařovský (estetik a literární teoretik), Albert Pražák (historik české a slovenské literatury), Bohumil Ryba (klasický filolog, medievalista), Karel Svoboda (klasický filolog), František Šimek (historik staré české literatury, editor jejích památek), Josef Vašica (profesor teologické fakulty, historik církevněslovanského umění a staročeské literatury) a Frank Wollman (historik slovanských literatur). Z nečlenů byli přizváni: literární historik bohemista Jan Blahoslav Čapek (Arne Novák říkal: "J. B. Čapek zvaný Čapeček"), historik slovanských literatur Julius Dolanský (dříve Heidenreich) a polonista Karel Krejčí. Jednatel a spiritus agens komise byl historik české literatury Antonín Grund. Organizační řád byl schválen 11. 6. 1947 a otištěn ve Věstníku ČAVU (roč. 46, s. 61-64). Podle něho měl mít ústav tři obory: obor pro dějiny české literatury, obor pro styky s literaturami jinými a obor pro teorii literatury. Podle toho byli také navrženi vedoucí těchto oddělení: Albert Pražák, Frank Wollman a Jan Mukařovský, kteří se měli vždy po roce střídát jako ředitelé celého ústavu. Zástupcem vedoucího literárněhistorického oddělení byl Antonín Grund, o němž se předpokládalo, že bude stálým zástupcem všech ředitelů. Za hlavní úkoly bylo ústavu určeno organizovat českou práci literárněvědnou, pořádat a vydávat k této práci materiál (edice, sborníky, monografie, pořádat diskuse a podobně), pracovat na úkolech, které potřebují kolektivní spolupráci (tedy vytváření týmů), a navazovat pracovní styky s literární vědou jiných národů, především slovanských.

Takto navrhovaný ústav zahájil činnost 1. září 1948. Prvním ředitelem byl Albert Pražák pro rok 1948-49 (vždy od září), druhým Frank Wollman (1949-50), třetím Jan Mukařovský (1950-51). V dalším roce (1951-52) měl být opět Albert Pražák, ale ten se funkce vzdal pro nemoc, a zřejmě i z důvodů politických. Ředitelem se stal Jan Mukařovský a zůstal jím až do roku 1962. (Václav Černý má ve svých *Pamětech* chyby.)

Prvními pracovníky, kteří nastoupili onoho 1. září 1948, byli žáci A. Pražáka doktor Josef Moravec (obecně zvaný Pepíček, 1904-1976) a doktor Josef Polák, dále žákyně F. Wollmana Felicitas Wünschová (1914-1986) a doktor Rudolf Havel. První byli středoškolští profesori, kteří pro tuto práci dostávali od ministerstva školství placenou dovolenou, R. Havel přešel z Ústavu pro jazyk český. Místnosti byly ve druhém poschodí dnešní Kanceláře Akademie věd na Národní třídě. Konec roku a začátek roku 1949 byl věnován zařizování ústavu. Protože R. Havel byl v přátelských i pracovních stycích s A. Grundem, znal ho A. Pražák, dříve v Brně byl žákem F. Wollmana a J. Mukařovskému dělal korektury druhého vydání *Kapitol*, přecházela většina vnitřních organizačních povinností na něho. Až když přišla z Národního muzea do ústavu (1950) paní Ludmila Tesařová, sice jako archivářka a dokumentaristka, převzala většinu administrativních a jiných prací včetně účetnictví ona. Finance na provoz jsme dostávali z ředitelství ČAVU, kde vládl ředitel Šeplavý, účetní paní Kozáková a sekretářka slečna Růžičková, všichni neúřednický vlídní. Účetnictví bylo jednoduché, vedené zásadou "nic jsem neukradl, musí to být v pořádku". A bylo. Dostal jsem třeba do kapsy 30 000 Kčs a šel jsem kupovat. Lacino jsem koupil ze zrušeného Kravatklubu dvě křesla, konferenční stolek, skříňky a zasklené skříně; ty jsou dosud v ústavu používány. Pak jsem šel k velké nábytkářské firmě (nevím už ke které), řekl, že potřebujeme tolik a tolik psacích stolů, takových a takových skříní, vzali si míry na regály a do půl roku jsme měli u čeho sedět. Ty stoly a skříně slouží dodnes. Táž firma pak dělala regály ústavní knihovny na Strahově.

V říjnu 1948 zemřel katolický literární historik a bibliograf Vilém Bitnar. Koupili jsme jeho nevelkou knihovnu a biografický a bibliografický materiál (zpracovaný ovšem osobitě, což se ukázalo málo vhodným), a tím byl položen základ ke knihovně a k jakémusi dokumentačnímu oddělení. V roce 1949 jsme dostali zásluhou spisovatele Karla Sezimy knihovnu zrušené Umělecké besedy uloženou tehdy na Střeleckém ostrově. Její jádro bylo v krásné literatuře 19. a začátku 20. století, měla asi 10 000 svazků, lístkový katalog (mnoho knih však už bylo ztraceno) a regály. Vzali jsme všechno. Některé knihy jsme pak získali ze zrušených gymnázií a mnoho časopisů z duplikátů Městské knihovny, jimž hrozilo zničení.

Roku 1949 se ústav rozrostl o šest lidí. Přišel doktor Miroslav Heřman (1903-1971), bibliotekář a zástupce ředitele Městské knihovny, kterou musel

z politických důvodů opustit, pracovník s rozsáhlými znalostmi literárněhistorickými (autor monografie o Gorkém, překladatel z ruštiny, příští editor J. Dobrovského); literární historik a kritik, germanista Karel Polák (1903-1956), žák Fischerův a Pražákův, znalec a editor díla Nerudova a Arbesova; překladatelka z jihoslovanských literatur, středoškolská profesorka Věra Vrzalová; pracovnice Literárněhistorické společnosti, editorka J. Arbesa Anna Karasová; demonstrátor A. Pražáka Miroslav Laiske (1923-1975), příští bibliograf. Ale to už začínali nastupovat do ústavu pracovníci mladí, většinou žáci profesora Mukařovského. Prvním byl František Černý, už tehdy se zaměřující k dějinám českého divadla. Po něm přicházeli další (1950: M. Kačer, F. Svejkský, Z. Trochová; 1951: E. Čechová, H. Hrzalová, L. Lantová, M. Nosek, M. Pohorský, E. Strohsová), kteří se stávali vědeckými a odbornými pracovníky a jejichž činnost i pracovní výsledky přesahovaly hranice ústavu. Ze starších přišel už jen ředitelství knihovny Národního muzea zbavený literární historik Miloslav Novotný (1894-1966), literární a divadelní kritik, nesmírně vtipný Antonín Matěj Píša (1902-1966), který však v ústavu vydržel jen dva roky, a Jaroslav Nečas (1913-1988), pracovník s širokými zájmy (kulturní publicista, překladatel i básník, propagátor české literatury v Jugoslávii, autor literárních příruček, bibliograf).

Ale to už nám byly místnosti na Národní třídě malé; nové se nám podařilo získat ve Valentinské ulici (roku 1951) v místnostech bývalé Národní rady (předtím tam měla místnosti Velká lóže svobodných zednářů obřadu skotského) i s mobiliářem, který jsme přestěhovali na Strahov (i s obrazy a velkým stolem, za nímž sedávali svobodní zednáři, z nichž někteří byli literárními pracovníky; to je ten dlouhý stůl v ústavní knihovně). I pár knih jsme odtud získali. Knihovnu jsme "vedli" zpočátku společně, pak nastoupila (roku 1950) absolventka filozofické fakulty a vysoké knihovnické školy F. Příbylová, ale ta v roce 1951 odešla ilegálně na Západ (slavnostně jsme ji vylučovali z ROH) a knihovníkem se stal A. Hradilík (1904-1968), který sice neměl knihovnické vzdělání, byl vyškoleným knihkupeckým účetním v nakladatelství A. Srdce, ale velice rychle (s pomocí M. Heřmana) se zapracoval a svou svědomitostí a pečlivostí udržoval knihovnu v pořádku až do roku 1960, kdy přišla školená knihovnice Blanka Zemanová.

Na Strahov jsme se přestěhovali v listopadu roku 1952 (v měsíci, kdy si vzal život Antonín Grund). Tím skončila první etapa v dějinách ústavu.

Úkoly dávali ústavu staré akademie ředitelé, zpočátku i z podnětu ministerstva školství, jehož zástupce (doktor Josef Poch) přišel někdy do ústavu "na inspekci". Ústav vznikl v době, kdy vedoucí silou ve společnosti se stávala dělnická třída a slovo horník znělo hrdě. A tak pracovníci četli všelijaké noviny, časopisy a sborníky s hornickou tematikou, aby uspořádali tzv. Hornický sborník. Úkol se ukázal brzy ne právě vhodným pro literárněvědné bádání, vyšel do ztracena a u pamětníků zůstal jen humornou

epizodou. Jiným úkolem bylo edičně připravovat jednotlivé svazky *Souboru Jiráskova díla*, který začal roku 1948 vycházet za řízení Zdeňka Nejedlého. Od roku 1949, kdy ústav začal svazky edičně, naštěstí anonymně, připravovat, vyšlo do roku 1958 celkem 32 svazků. Text připravený ústavem prohlížel nakonec Z. Nejedlý sám, někdy až v korektuře, a sem tam zasáhl do textu proti zásadám v ústavu dodržovaným. Tak například v *Psohlavcích* ve větě: "V koutku kostelním pod kúrem klečel souseď jakýsi *a modlil se*", škrtnl poslední tři slova. Nejhorší na tom bylo, že podle textu připraveného Nejedlým se musel Jirásek vydávat pro školní potřebu. S jiráskovskou akcí souviselo i vypracování jiráskovského "itineráře", také nedokončené.

V roce 1950 rozhodla vláda renovovat Strahovský klášter, v němž v té době žilo asi devět členů řádu (přitom byla odkryta dosud neznámá zasypaná část původního románského kláštera z polovice 12. století) a věnovat jej kulturním účelům. Byl v něm zřízen Památník národního písemnictví, jehož částí mělo být muzeum české literatury v přízemí a v prvním poschodí; místnosti ve druhém poschodí byly nabídnuty ústavu. Roku 1952 byl zřízen sedmnáctičlenný komitét za předsednictví Zdeňka Fierlingera, jehož členy byli (kromě historiků, kunsthistoriků, pedagogů, výtvarníků) Jan Mukařovský, Felix Vodička, Mojmír Otruba (tehdy ještě ne pracovník ústavu) a tajemník ústavu. Ústav, jemuž bylo uloženo vypracovat libreto výstavy, se stal organizačním centrem literárněvědné práce. Za redakce J. Mukařovského a F. Vodičky pracovali na libretu všichni pracovníci ústavu i řada pracovníků externích, z nichž J. Kolár a M. Otruba byli pak přijati do ústavu. Libreto obsahovalo ideovou směrnicí výstavy, rozčlenění historického vývoje do jednotlivých období reprezentovaných nejvýznamnějšími osobnostmi a jejich díly, popřípadě významnými institucemi nebo společenskými a politickými jevy a událostmi. Pracovníci nejen že vybírali potřebné knihy, podobizny, obrazy, grafiky i plastiky v originále nebo fotokopiích a vhodné citáty, ale v mnoha případech navrhovali i výtvarnou stránku vitrin a panelů, kterou potom realizovali výtvarníci. Muzeum bylo otevřeno 8. května 1953 a k výstavě byl téhož roku vydán katalog za redakce F. Vodičky a B. Nováka (pracovníka Památníku národního písemnictví). Katalog pak sloužil i jako pomůcka žákům i učitelům, protože obsahoval v kostce dějiny české literatury od začátku až do generace Národního divadla a ve stručném přehledu téměř do současnosti. Způsob vypracování libreta a instalace se pak stal vzorem pro jiná literární muzea (pracovníci ústavu se účastnili ještě vybudování Muzea B. Němcové v České Skalici a A. Jiráska ve Hvězdě). Původní expozice v Památníku byla mnohem rozsáhlejší a podrobnější, než je dnešní, a i když byla někde poplatná době, přece představovala vývoj naší literatury celkem objektivně. Reinstalace a restrikce po roce 1969 se dala bez účasti ústavu.

V témže roce 1952, kdy se připravoval Památník, připravovala se i reorganizace Akademie věd. Ta vstoupila prakticky v život 1. ledna 1953, ale pracovníci přijímaní do ústavu po prázdninách 1952 byli už přijímáni jako pracovníci ČSAV, z nichž někteří se stali prvními aspiranty. V říjnu 1952 dal předseda přípravné komise ČSAV Ladislav Štoll svolat pracovníky ústavu a oznámil, že se stal (nebo že bude, to přesně nevíme) ředitelem ústavu a jeho zástupcem že bude Felix Vodička. Při soukromém sezení (Štoll, Vodička a tajemník) pak řekl, že si vedení ústavu představuje tak, že on si vezme do péče ideologickou, politickou stránku ústavu a vědeckou že povede Vodička. Nedošlo k tomu. Ředitelem zůstal Mukařovský a jeho zástupcem, i když ne jmenovaným, Vodička. Různé vysoké funkce Mukařovského (rektor Univerzity Karlovy, předseda Výboru obránců míru) způsobovaly, že duší ústavu se stále více stával Vodička.

Koncem prvního roku na Strahově, tedy 1953, měl ústav tyto pracovníky: E. Čechová, R. Havel, M. Heřman, A. Hradilík, H. Hrzalová, A. Karasová, J. Kolár, M. Laiske, L. Lantová, J. Moravec, Mil. Novotný, M. Nosek, M. Otruba, Z. Pešat, A. M. Píša, M. Pohorský, J. Polák, K. Polák, R. Skřeček, E. Strohsová, F. Svejkovský, L. Tesařová, Z. Tichá, Z. Trochová, J. Víšková, V. Vrzalová a J. Weingartová-Štěpánková. Ze "starých" pracovníků se doktorka F. Wünschová stala sekretářkou 8. sekce ČSAV.

Ředitelem byl J. Mukařovský, který předsedal vědecké radě, jejímž členy byli J. Hrabák, F. Vodička, K. Krejčí... Tajemníkem byl R. Havel do roku 1958 (při častých nemocech ho zastupoval M. Heřman nebo R. Skřeček), po něm M. Otruba a od roku 1961 M. Kačer.

Ústav měl tato oddělení:

1) Oddělení pro starou literaturu; externí vedoucí J. Hrabák, pracovníci: J. Kolár (aspirant), F. Svejkovský, Z. Tichá, roku 1954 přišel E. Pražák (*Dějiny starší české literatury*, red. J. Hrabák, 1959).

2) Oddělení pro literaturu obrozenskou; externí vedoucí F. Vodička, pracovníci: M. Heřman, H. Hrzalová a apiranti M. Kačer a M. Otruba (*Dějiny české literatury národního obrození*, red. F. Vodička, 1960).

3) Oddělení pro literaturu druhé poloviny 19. století; externí vedoucí K. Krejčí, pracovníci: J. Moravec, M. Novotný, J. Polák, K. Polák a aspiranti Z. Pešat a M. Pohorský (*Dějiny české literatury 19. století*, red. M. Pohorský, 1961).

4) Oddělení pro literaturu 20. století; vedoucí J. Mukařovský, pracovníci: L. Lantová, M. Nosek, A. M. Píša, E. Strohsová, Z. Trochová (*Dějiny české literatury 20. století* zůstaly v rukopise).

5) Ediční středisko; vzniklo pro koordinaci stále se zvětšující ediční práce ústavu. Jeho vedoucím byl R. Skřeček (1908-1983). Přišel z nakladatelství Orbis, kde byl jazykovým redaktorem Národní knihovny, která tam tehdy začala vycházet. Předtím byl pracovníkem zemské školní

rady, kterou musel opustit, protože jako funkcionář strany sociálně demokratické hlasoval proti sloučení s KSČ. Byl žákem profesora V.Šmilauera, od něhož si přinesl nejen solidní základy mluvnické, ale i přesnost a pracovní houževnatost. Při práci na Národní knihovně se sblížil s profesorem Havránkem, od něhož se naučil chápat jazyk literárních děl jako individuální umělecký jazyk autorů. O textovou čistotu a autentičnost pečoval po celou dobu svého působení v ústavu. Protože se tento způsob vydávání novočeských textů dostával po roce 1948 proti dřívějšímu na novou, vědecktější bázi, byla na filozofické fakultě z podnětu profesora Havránka zavedena cvičení v ediční technice. V letech 1952-54 je vedl R. Havel, po něm R. Skřeček, který vychoval několik editorů a nakladatelských redaktorů. Ediční a textologické zásady ukládané do edičních poznámek každého ústavem vydávaného svazku a shrnuté později do knihy *Editor a text* (1971) se staly obecně platnými. Pracovníky oddělení byli J. Višková, od 1955 O.Svejkovská a od roku 1957 B. Štorek, který se také věnoval otázkám textologickým (zemřel tragicky roku 1976 ve věku 46 let). Edičním střediskem procházely jednotlivé svazky (edičně připravované i pracovníky mimoústavními) Knihovny klasiků (*Spisy Boženy Němcové*, 1950-1961, 16 sv.; *Spisy Jana Nerudy*, 1951-1973, 39 sv.; *Spisy J. K. Tyla*, 1953-1989, 16 sv.; *Spisy Jiřího Wolkeru*, 1953-1954, 3 sv.; *Spisy K. H. Máchy*, 1959-1972, 3 sv.; *Spisy S. K. Neumanna*, 1962-1971, 11 sv.), Národní knihovny (v ústavu od roku 1955, do roku 1981, 100 sv.), *Soubor díla F. X. Šaldy* (v ústavu od roku 1953, do roku 1961, 10 sv., předtím vydávala Společnost F. X. Šaldy), Kritické knihovny (J. Neruda: *O umění*, 1950; J. K. Tyl: *O literatuře*, 1951; V. B. Nebeský: *O literatuře*, 1953; F. X. Šalda: *O umění*, 1955; I. Olbracht: *O umění a společnosti*, 1958; S. K. Neumann: *O umění*, 1958).

6) Oddělení bibliografické s vedoucím J. Nečasem a pracovníky A.Karasovou, M. Laiskem, E. Mackem a V. Vrzalovou, později O. Balášovou. V roce 1964 vydalo bibliografii *Česká literární věda 1945-1955*; od roku 1964 vydávalo pravidelně bibliografické ročenky *Česká literární věda* (za rok 1961 až 1980).

7) Knihovna vedená A. Hradilíkem, jemuž nějakou dobu pomáhal zachmuřený Luděk Kult, překladatel ze španělštiny a francouzštiny, knihovnice J. Khelová, která přešla do Univerzitní knihovny, Eva Dostálová, která se vdala a odešla (?) do Hradce Králové.

8) Oddělení dokumentační se sbírkou fotokopií a, po připojení Kabinetu pro filologickou dokumentaci, především starých tisků. S L. Tesařovou zde pracoval od roku 1953 i bývalý nakladatel O. Girgal.

Prvními aspiranty ústavu byli: M. Otruba, M. Kačer, M. Pohorský (1952), J. Kolár, Z. Pešat (1953) a M. Grygar (1954).

Roku 1953 se začal vytvářet také sekretariát ústavu (sekretářka Věra Turková) a oddělení hospodářské, jehož prvním vedoucím a jediným

pracovníkem byl mladý J. Jevický, který nás převedl přes měnovou reformu a odešel.

Roku 1953 začal vycházet časopis *Česká literatura* s vedoucím redaktorem J. Mukařovským a redakční radou (která se měnila) J. Hrabákem, K. Krejčím, F. Vodičkou; redakčním tajemníkem byl J. Polák.

Roku 1954 (2. 11.) bylo ústavu dáno právo udílet vědecké hodnosti kandidátů věd na základě prací z dějin staré české literatury, obrozenské literatury, české literatury 19. a 20. století a z teorie a metodologie literatury.

Roku 1954 byl k ústavu připojen Kabinet pro filologickou dokumentaci, který byl roku 1953 založen jako samostatný útvar; vedl jej profesor Bohumil Ryba (po něm Antonín Škarka) s tajemnicí M. Bohatcovou a pracovníky J. Martínkem, D. Marečkovou, P. Spunarem, J. Tříškou, později J. Hejnicem. Roku 1957 přešel J. Tříška do archivu Univerzity Karlovy, M. Bohatcová do Československo-sovětského institutu, ostatní do Kabinetu pro studia řecká a římská; tím Kabinet pro filologickou dokumentaci zanikl. V ústavu zůstala jen D. Marečková, která brzy onemocněla.

Roku 1955 byl ustaven Kabinet S. K. Neumanna zatím jen s úkoly bibliografickými, které vykonávali pracovníci jiných oddělení. Roku 1959 vyšel *Soupis díla S. K. Neumanna* za redakce M. Chlěbcové, E. Strohsové a E. Macka. Skutečný kabinet s vlastními pracovníky (F. Kautmanem, M. Chlěbcovou, S. Mazáčovou a historikem V. Štěpánkem) vznikl až roku 1962. Jeho úkolem bylo vydávat spisy S. K. Neumanna (1. svazek vyšel již v roce 1962) a napsat monografii. Její první část vyšla roku 1966 (F. Kautman: *S. K. Neumann, člověk a dílo*).

Roku 1956 (v lednu) byl založen Kabinet pro studium českého divadla a byl připojen k ústavu. Externím vedoucím byl František Černý. Hlavní úkol byl vypracovat dějiny českého divadla (1. díl vyšel roku 1968, 2. 1969, 3. 1977 a 4. 1983).

Roku 1959 byli jmenováni interní vedoucí jednotlivých oddělení, a to J. Kolár (oddělení staročeské literatury), M. Pohorský (oddělení literatury 19. století), Z. Pešat (oddělení pro literaturu 20. století) a M. Grygar (oddělení teorie literatury).

Roku 1961 vznikla v Brně pobočka ústavu s vedoucím Štěpánem Vlašínem. Roku 1962 byl ústav sloučen s katedrou literatury při Institutu společenských věd ÚV KSČ, Mukařovský odešel do důchodu (trochu z donucení), ředitelem se stal L. Štoll, přišli pracovníci: V. Forst, J. Opavský, J. Petrmichl, M. Tomčík, z mladých M. Blahynka, K. Homolová, V. Kubínová, J. Kocián (ten si vzal, tuším roku 1970, život).

V letech 1962-1968 byl ředitelem L. Štoll, v letech 1968-1970 F. Vodička (za jeho těžké nemoci od roku 1969 zastupovaný Z. Pešatem), v letech 1970-1972 Vladimír Brett, za něhož (po prověrkách) muselo ústav opustit

asi šestnáct pracovníků, z toho pět kandidátů věd a jeden doktor věd (M. Červenka). Po této černé práci vykonané V. Brettem se vrátil a ústav dirigoval v období 1972-1981 L. Štoll.

ÚSTAV PRO ČESKOU LITERATURU V LETECH 1948-1995

ZDENĚK PEŠAT

Činnost Ústavu pro českou literaturu (do roku 1952 jako instituce České akademie věd a umění, poté Československé akademie věd) byla zahájena v září roku 1948. V jeho čele se měly střídát tři osobnosti – A. Pražák, F. Wollman a J. Mukařovský. Duší ústavu byl od počátku až do roku 1958 R. Havel ve funkci tajemníka. První velký úkol dostalo nové pracoviště, když mělo být v renovovaném klášteře na Strahově – po násilném vystěhování premonstrátů – zřízeno Muzeum české literatury. Za redakce J. Mukařovského a F. Vodičky se zrodilo libreto a pracovníci ústavu se rozhodným způsobem podíleli na dokumentárním vybavení instalace i na jejím prostorovém rozvrhu. Památník národního písemnictví byl otevřen v roce 1953 a ještě předtím získal v prostorách kláštera svůj nový útulek i ústav. Jeho ředitelem byl jmenován J. Mukařovský, zástupcem ředitele se stal F. Vodička. V čele jednotlivých oddělení působili externí pracovníci J. Hrabák, F. Vodička, K. Krejčí. Jako svůj hlavní cíl si nová instituce položila vypracování *Dějín české literatury* (vyšly tři svazky, čtvrtý již nesměl být v roce 1970 publikován), přípravu kritického vydání sebraných spisů významných představitelů české literatury (B. Němcová, J. Neruda, J. K. Tyl, J. Wolker, K. H. Mácha, S. K. Neumann, F. X. Šalda) i památek staré literatury české, pořádání Kritické knihovny při Československém spisovateli a též uspořádání reprezentativního výběru české klasické literatury, stovsazkové Národní knihovny. Pro tuto práci bylo v ústavu založeno ediční středisko se zkušeným R. Skřečkem v jeho vedení. Soustavně se začala budovat i retrospektivní bibliografie české literatury za řízení J. Nečase.

V průběhu padesátých let se ústav rozrůstal o další útvary: v roce 1954 byl k němu přičleněn Kabinet pro filologickou dokumentaci, jehož posláním byla evidence o materiálech starší české literatury, v roce 1955 byl ustaven Kabinet S. K. Neumanna s úkolem připravit vydání spisů a sestavit bibliografii, v roce 1956 byl založen Kabinet pro studium českého divadla, z jehož dílny za vedení F. Černého vznikly čtyřsvazkové *Dějiny českého divadla*, a v roce 1961 vznikla brněnská pobočka ústavu. Jak odborně dorůstali mladí pracovníci, byli v roce 1959 externí vedoucí oddělení nahrazeni vedoucími interními. Nad činností akademických ústavů bděly

jednotlivé vědecké sekce, nicméně docházelo stále častěji k přímým hrubým zásahům ze strany ÚV KSČ do práce ústavu. Zvláště výrazně se to projevilo koncem padesátých let, kdy se literární vědci pokoušeli zbavit svůj obor těch nejkřiklavějších vulgarizací. Snahy o využití postupů strukturalismu narážely na odpor žárlivých strážců čistoty marxistické literární vědy. Na dvoudenním zasedání v dobršíském zámku, pořádaném pod zástěrkou Svazu československých spisovatelů kulturně propagačním oddělením ÚV KSČ, byl ústav podroben kritice, proti ústavu a J. Mukařovskému byla v tisku rozpoutána kampaň. Na katedře literární vědy (vedoucí V. Dostál) v Institutu společenských věd při ÚV KSČ (rektor L. Štoll) se zrodil návrh zřídit právě zde hlavní literárněvědné pracoviště, zatímco působení akademického ústavu by se omezilo na bibliografickou a ediční práci. Někteří pracovníci ústavu byli získáváni k přechodu do Institutu s perspektivou brzkého návratu ve vedoucích funkcích (do jednoho odmítli). Nakonec se na sekretariátu ÚV KSČ rozhodlo, že se provede sloučení katedry Institutu s ústavem. V roce 1962 J. Mukařovského ve funkci ředitele vystřídal L. Štoll, místo F. Vodičky jako zástupce přišel J. Petrmišl. Ústav se rozdělil na dva tábory a celá šedesátá léta v něm probíhaly ostré ideové i odborné spory koncepčního rázu, které nezůstaly omezeny zdmi ústavu (například Brabcova kritika Štollovy knihy *Třicet let bojů za českou socialistickou poezii* v Literárních novinách, o které jako o konfliktu ředitele se zaměstnancem jednalo i prezidium ČSAV). Řada prací přitom vznikala proti vůli ředitele (například konečná fáze modrého *Slovníku českých spisovatelů*, do něhož se podařilo prosadit i spisovatele z exilu, mimo zůstal – po zásahu ředitele – jen R. Jakobson; sborník k životnímu jubileu J. Mukařovského *Struktura a smysl literárního díla* aj.).

Konflikty vyústily v roce 1968 v odchod L. Štolla z ústavu a ředitelem se stal F. Vodička. Stačil vytvořit novou koncepci ústavu, jejímuž plnému uskutečnění zabránilo nejprve jeho těžké onemocnění a pak nástup normalizace. V průběhu let 1970-72, kdy ústav vedl V. Brett, muselo z něj odejít takřka dvacet pracovníků, ústav byl sloučen s dalším akademickým pracovištěm – Ústavem jazyků a literatur – a nově pojmenován jako Ústav pro českou a světovou literaturu. Po této čistce se roku 1972 funkce ředitele znovu ujal L. Štoll a jeho zástupkyní se stala H. Hrzalová, jež po Štollově smrti v roce 1981 převzala vedení ústavu se svými zástupci M. Zemanem a S. Wollmanem. Těžce ochromený ústav se jen pomalu vzpamatovával z utržených ran.

Přicházeli však noví mladí pracovníci a nesporně liberálnější ovzduší, jež v ústavu panovalo ve srovnání například s katedrou české literatury na Filozofické fakultě UK, jim umožňovalo poměrně rychlý odborný růst. Soustředění hlavně v oddělení teorie literatury vytvořili například kvalitní *Slovník literární teorie* (jeho výslednou podobu z pozadí anonymně ovliv-

ňoval z ústavu propuštěný M. Kačer), za redakce V. Macury vznikl obsáhlý *Slovník světových literárních děl* a přímo v oddělení *Průvodce po světové literární teorii*. V osmdesátých letech své plody přinesla i orientace oddělení teorie na historickou poetiku (*Poetika české meziválečné literatury*). Trosky starého ústavu se pak v oddělení lexikografie zaměřily na vytváření čtyřdílného základního kompendia české literární vědy, *Lexikonu české literatury*. Tyto pozitivní aktivity uprostřed normalizačního úhoru ovlivnil také nikdy nepřerušovaný kontakt řady pracovníků ústavu s těmi, kdo jej museli opustit; uskutečňoval se na pravidelných bytových schůzkách (tzv. medvěďářů) a po celou dobu jej obětavě zajišťoval J. Kolár.

Listopad 1989 přinesl změny ve vedení ústavu (ředitel Z. Pešat, zástupce V. Macura) i v jeho personálním složení. Vrátila se podstatná část pracovníků vyhnaných za normalizace a na základě atestací ústav opustilo několik odborně méně zdatných jednotlivců. Ústav byl koncipován jako těsně vzájemně propojené pracoviště, v němž výzkum české literatury v kontextu teorie by se neměl vzdávat horizontu světových literatur a ty zase by se měly zkoumat z hlediska vnitřních vazeb s bohemistikou. Tomuto účelu sloužilo celkem pět časopisů, které v ústavu vznikly a které vedle české literatury byly zasvěceny divadelní vědě, světovým literaturám a slavistice. Jednotlivá oddělení měla přitom své samostatné úkoly. Kabinet českého divadla přistoupil ke zpracování vývoje nejnovější fáze divadelní tvorby pro roce 1945, oddělení současné literatury navázalo na *Lexikon české literatury* a projektovalo obsáhlý *Slovník českých spisovatelů od roku 1945*, přičemž oběma slovníkům autorsky vydatně pomáhali pracovníci brněnské pobočky. Oddělení literární teorie vedle tematologické a interpretační problematiky literární vědy se stalo též hlavním organizátorem mezinárodní konference o českém strukturalismu. U příležitosti stého výročí narození Jana Mukařovského došlo tak po letech nevraživých kritik k ocenění významu strukturalismu pro moderní estetické myšlení a k vyzdvižení jeho stále podnětných stránek. Na službu pro veřejnost se výrazně přeorientovala ústavní knihovna a bibliografické středisko, využívající při shromažďování údajů o současné literatuře počítačovou techniku. Nebývale se rozšířila spolupráce s vysokými školami, zejména při pedagogickém působení pracovníků. V roce 1991 zásluhou tehdejšího ministra národní obrany L. Dobrovského získal ústav i nové působiště v kasárnách Jiřího z Poděbrad (na náměstí Republiky), když byl nucen opustit klášter na Strahově navrácený řádu premonstrátů. Na začátku roku 1992 se z ústavu vydělilo oddělení slavistiky a komparatistiky a stalo se součástí obnoveného Slovanského ústavu.

Když po rozdělení státu vznikla k 1. lednu 1993 Akademie věd České republiky, jedním z jejích hlavních počínů byla transformace pracovišť vědeckého výzkumu, vyvolaná podstatným krácením rozpočtu akademie.

Na jednotlivé ústavy měla různý dopad. Ústav pro českou a světovou literaturu jako jedno z největších pracovišť v rámci společenských věd postihla velice citelně, aniž se bral ohled na skutečnost, že ústav v současné podobě reprezentoval celkem tři vědní obory, které by mohly být pěstovány ve třech samostatných ústavech (bohemistika, světové literatury, divadelní věda) a které na jednom pracovišti udržovala právě představa vzájemně se inspiřující spolupráce. Vedle redukce bohemistiky ústav tehdy opustili odborníci na světové literatury, kteří měli na Filozofické fakultě UK vytvořit základ obnovované katedry srovnávacích literatur, a na různá pracoviště se rozešli divadelní vědci, z nichž jen část našla nový útulek v Divadelním ústavu ministerstva kultury.

Redukce si vyžádala změnu koncepce ústavu, především přechod na jednooborovou instituci vyhrazenou pouze studiu české literatury a literárněvědné teorie. I když základní hromadné úkoly, *Lexikon české literatury* a *Slovník českých spisovatelů od roku 1945*, nedoznaly změn, práce uvnitř těchto oddělení musela se podřídit novým ztíženým podmínkám, zejména pokud šlo o časový harmonogram prací. V této situaci vydatně ústavu pomohl nově zavedený systém grantů (celorepublikových i akademických), který transformaci Akademie věd provázel a který hlavně umožnil efektivně pokračovat na projektech vyžadujících rozsáhlou týmovou spolupráci.

K 1. únoru 1993 došlo také ke změně ve vedení pracoviště, kdy se na základě konkursu novým ředitelem stal V. Macura a jeho zástupcem P. Janoušek. Nově byla též zvolena vědecká rada a nakonec se změnám přizpůsobilo i jméno instituce, jež se na podzim roku 1993 vrátila k původnímu názvu Ústav pro českou literaturu. O současné koncepční i badatelské úrovni ústavu svědčí to, že podstatná část jeho činnosti je pokryta granty, o jeho současných snahách pak skutečnost, že vedle hlavních badatelských úkolů k jeho výrazným aktivitám patří i pořádání odborných konferencí (například o české hymně, o literárněvědném díle V. Černého), zejména pak setkání literárních bohemistů z celého světa v polovině roku 1995, nebo vědeckou radou schválený projekt nové varianty národní knihovny, jež by převedl na počítačová média kanonizované texty základních děl české literatury.

Pokusil jsem se načrtnout jakési vnitřní dějiny ústavu, jeho proměny jakožto instituce. Jistě podstatnější a pro obor i podnětější, ale též nesrovnatelně náročnější by byl nástin vnitřních proměn oboru, vývoje literárněvědné problematiky, jak se odrazila v této instituci a jak v ní byla řešena. Snad i k tomu se naskytne příležitost i čas a hlavně též fundovaný odborník, který by s patričním odstupem objektivně a bez apriorních předsudků pohlédl na peripetie ve vědecké historii ústavu.

ÚSTAV PRO ČESKOU LITERATURU PO LISTOPADU 1989

VLADIMÍR MACURA

Ústav pro českou literaturu byl založen schválením organizačního statutu v roce 1947 Českou akademií věd a umění a posléze začleněn do struktury vznikající Československé akademie věd.¹ Jako pracoviště určené k výzkumu české literatury byl sice vystaven dlouhodobým ideologickým tlakům, ale přesto na jeho půdě postupně vyrůstala rozsáhlá základna literárněvědného výzkumu, která byla také zpočátku poměrně slušně finančně zajišťována. V průběhu let zde vznikla bohatá bohemistická literární a literárněvědná knihovna a byl vytvořen solidní bibliografický fond (zvláště unikátní Retrospektivní bibliografie, ale i aktuální literárněvědná bibliografie pravidelně publikovaná v speciálních ročenkách). V šedesátých letech se v ústavu zformovala masová opozice proti oficiálnímu glajchšaltování oboru, pod jejímž tlakem byl v roce 1968 jmenován ředitelem vynikající odborník, profesor F. Vodička. Za jeho krátkého vedení byla vytvořena promyšlená koncepce pracoviště metodologicky zhodnocující koncept pražského literárněvědného strukturalismu.

Tento plodný vývoj byl zmrazen na přelomu let šedesátých a sedmdesátých. Pod záminkou sloučení Ústavu pro českou literaturu s literární složkou Ústavu jazyků a literatur došlo k jeho formálnímu rozpuštění, přičemž do "nové instituce" nebyli již přijati mnozí dosavadní pracovníci ocejchovaní jako ideologicky nevyhovující; další, často špičkoví badatelé zůstali v ústavu podmíněně, s omezenými publikačními možnostmi a odsouzení k "materiálovému výzkumu". Dosavadní úkoly byly zrušeny (k tisku nebyl doporučen ani IV. díl právě dokončených akademických *Dějín české literatury 1918-1945*), přerušena byla rovněž většina aspirantur a studijních pobytů. Vědecká oddělení byla reorganizována a podřízena prověřeným straníkům většinou bez ohledu na jejich odbornou kvalifikaci. Zcela znovu bylo zřízeno ideologicky exponované oddělení literární teorie s úmyslem vytvořit v něm

¹ Byl zřízen jako samostatné badatelské pracoviště. Jeho činnost byla zahájena 1. 9. 1948, k 1. 1. 1953 byl začleněn do Československé akademie věd; k 1. 1. 1956 byl v jeho rámci zřízen Kabinet pro studium českého divadla a k 1. 9. 1961 ustavena Pobočka ÚČL v Brně. Na počátku normalizace byl Ústav pro českou literaturu sloučen s literárněvědnou částí Ústavu jazyků a literatur a jako mnohooborová instituce přejmenován k 5. 11. 1970 na Ústav pro českou a světovou literaturu. S platností k 1. 1. 1992 se z jeho struktury vydělila literárněvědná slavistika a po vzniku Akademie věd České republiky na přelomu let 1992 a 1993 a její rozsáhlé transformaci bylo k 30. 4. 1993 z jeho působnosti vyděleno i studium českého divadla a světových literatur. Tato oborová restruktura základního výzkumu zabezpečující pouze další rozvoj literárněvědné bohemistiky vedla 1. 9. 1993 k obnovení původního názvu.

platformu pro systematický výzkum české a světové marxistické kritiky. Toto "přebudování" oboru se však nepodařilo uskutečnit do důsledků. Propuštění vědeckí pracovníci udržovali po celé období normalizace úzké odborné vztahy se zbylými nositeli starší tradice ústavu (od roku 1970 již Ústavu pro českou a světovou literaturu) na pravidelných měsíčních bytových seminářích, na nichž se 1974-1989 postupně podílel i širší okruh odborníků z příbuzných oborů (filozofů, historiků, uměnovědců). Společně spolupracovali na řadě rukopisných sborníků "vydávaných" většinou k jubileím předních literárních vědců, kteří měli být vyloučením z Akademie věd publikačně umlčeni.

I tímto způsobem vznikaly pod oficiálním ideologickým nátěrem pracoviště relativně svobodné prostory aktivity. Kabinet pro studium českého divadla pokračoval v cenném projektu několikavazkových dějin; literární historici se seskupili kolem *Lexikonu české literatury*, který se tehdejšímu vedení nikdy nepodařilo ideologicky zmanipulovat. Dokonce ani teoretické oddělení nesplnilo očekávání v ně vkládané; ideologické úkoly byly odsunuty a na pořad dne se dostala i zde racionálně formulovaná témata: *Slovník literární teorie*, interpretační kompendia *Rozumět literaturu*, *Průvodce po světové literární teorii*, *Poetika české meziválečné literatury: Proměny žánrů*. "Ideologové" se ve většině pracovních týmů ocitali v izolaci.

Transformace Ústavu pro českou a světovou literaturu tak nebyla zahájena shora, ale uskutečňovala se pod přímým tlakem naprosté většiny pracovníků, kteří veřejně vystoupili se svými požadavky bezprostředně po 17. listopadu 1989. Nové vedení, ustavené na základě volby shromážděním vědeckých pracovníků ústavu a schválené předsednictvem ČSAV, nabídlo místa na pracovišti všem perzekvovaným bývalým kolegům, zahájilo rozsáhlé atestace odborné způsobilosti zaměstnanců a rozloučilo se s těmi, kteří po stránce odborné nevyhověli. Byla vytvořena nová struktura pracoviště, při které byl akceptován fakt soustředění badatelů různých, vzájemně propojených oborů (dějiny české literatury, teorie literatury, světová literatura a komparatistika, dějiny slovanských literatur, literárněvědná bibliografie a knihovnictví). K ústavu se jako autonomní regionální složka vrátilo oddělení brněnské, které bylo v osmdesátých letech mechanicky a neústrojně včleněno do krátkodobého Slovanského ústavu se sídlem v Brně.

Nová koncepce pracoviště směřovala k jeho přetvoření ve vzájemně komunikující efektivní celek, umožňující výzkum české literatury v bezprostřední vazbě k problémům literatury světové, k metodologickému kontextu světové literární teorie a k otázkám českého divadla. Cílem bylo vytvořit jediné a společné literárněvědné bibliografické centrum a uvolnit pro jeho rozvoj dostatek prostředků, zkoordinovat jeho koncepci a přizpůsobit bibliografickou práci (od sedmdesátých let opomíjenou a finančně nedostatečně zabezpečovanou) možnostem a potřebám doby. Na této základně

se ústav počínaje rokem 1990 začal otevírat veřejnosti jako unikátní centrum literárněvědných informací a významné působiště odborníků v oboru literární vědy a divadla.

V této situaci ústav zastihla restrikce akademického rozpočtu v roce 1993 a následný příkaz k prudkému snížení počtu vědeckých pracovníků; doporučení akademické atestační komise znamenalo de facto také zánik celých oborů na půdě Akademie věd (teatrologie spolu s hudební sekci, komparatistika a světové literatury).

Přes obecné problémy, které tzv. transfer pracovníků Akademie věd globálně provázely (nedůvěra ze strany vysokých škol, nedostatečná připravenost, ba překotnost celého procesu), lze říci, že se vedení ústavu podařilo vytvořit předpoklady pro přechod alespoň jakžtakž ucelených výzkumných týmů, jejichž činnost bylo nutné ukončit, na jiná odborná pracoviště: na vysoké školy, zejména na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, kam přecházeli pracovníci oddělení světových literatur, a do Divadelního ústavu Ministerstva kultury ČR, v němž našla uplatnění rozhodující skupina odborníků Kabinetu pro studium českého divadla. Ačkoli byl tento proces značně bolestný, ztráty pro jednotlivé obory se společně podařilo přece jen minimalizovat.

Ústav se nicméně změnil v čistě bohemistické pracoviště a zřekl se tak nutně řady aktivit s větším mezinárodním dosahem. Základem jeho vědecké činnosti se staly projekty národního významu, a to jak lexikografické (zejména *Lexikon české literatury*, jehož druhý, dvousvazkový díl vyšel v roce 1993 a získal prestižní cenu Hlávkovy nadace, nebo *Slovník českých spisovatelů od roku 1945*), tak bibliografické (koncepce národního centra literárněvědné informatiky). Rezignace na představu mnohooborového pracoviště vedla v roce 1993 i k obnovení jeho původního názvu.

Ústav pro českou literaturu usiluje dnes o rovnováhu malého počtu rozsáhlých kolektivních projektů národního významu s individuálním výzkumem nebo s časově vymezenými úkoly menších operativních týmů. Cílem takové koordinace bylo upevnění ústavu v jeho roli střediska literárněvědné bohemistiky s kvalitní a dostupnou knihovnou a s fungující bibliografickou základnou (ústav se ujal úlohy garanta v oblasti literárněvědných informací a spolupracuje v této oblasti s řadou odborných a pedagogicko-odborných pracovišť z celé republiky). V tomto směru bylo již bezprostředně po roce 1989 revidováno tradiční postavení ústavu jako "akademického" pracoviště uzavřeného do sebe: důraz ve vědecké práci byl naopak položen na všestrannou komunikaci s veřejností, na přesahy k pedagogické aktivitě a na úkoly, v nichž je ústav jako soustředění odborníků nezastupitelný. Tuto strategii ústav bude rozvíjet i v nejbližší budoucnosti: v roce 1991 zahájil a od roku 1993 pořádá pravidelně celoroční postgraduální kursy určené mladším pracovníkům vysokých škol, vědeckých a kulturních institu-

cí; od roku 1994 spolupracuje při vytváření katalogizační sítě Library Information Network of the Czech Academy of Sciences (LINCA) jako součásti mezinárodního informačního systému INTERNET, od poloviny roku 1995 zahájí realizaci rozsáhlého projektu České elektronické knihovny.

Značné úsilí ústav rovněž věnuje zkvalitnění své ediční činnosti, která byla do roku 1989 omezena na ojedinělé (a zpožděné) publikování bibliografických ročenek. V nově založené edici původních vědeckých prací URSUS, jejíž tisk a náklad ústav plně zabezpečuje, bylo od roku 1991 publikováno dvanáct knižních titulů; úspěšná je spolupráce s řadou nakladatelství v Praze i v regionech.

Ústav pro českou literaturu si nikdy nemohl stěžovat na nedostatek podpory veřejnosti. Tradiční prestižní postavení literatury v novodobé české společnosti vyvolávalo snahy zřídit podobné výzkumné centrum věnované české slovesnosti již před 2. světovou válkou. Pokud si ústav udrží i nadále statut odborného střediska, opírajícího se o rozsáhlé bibliograficko-informační zázemí literární vědy a současně otevřeného potřebám univerzit i individuálním badatelům, jako tomu bylo v posledních pěti letech, bude mít podle mého názoru všechny předpoklady k tomu, aby byl i nadále kulturní veřejností vnímán jako nepominutelná a nezastupitelná instituce.

STRUKTURA A ČINNOST ÚSTAVU, KONFERENCE A BIBLIOGRAFIE

PETR ŠISLER

VĚDECKÁ RADA

Vědecká rada, jež je podle stanov Akademie věd poradním orgánem ředitele a vedení zejména v koncepčních otázkách, se ustavila poprvé na počátku roku 1990 volbou v plénu vědeckých a odborných pracovníků ústavu (jejím předsedou byl 1990-92 PhDr. Mojmir Otruba, DrSc., 1992-93 PhDr. Jiří Holý, DrSc., od 1994 jí předsedá PhDr. Zdeněk Pešat, DrSc.). Zprvu se zabývala zvláště rehabilitacemi, atestacemi všech badatelských pracovníků a kritérii pro hodnocení jejich práce. Poté spolu s vytvářením vědecké koncepce ústavu sledovala i činnost všech jeho oddělení, spolupráci s vysokými školami a vědeckou výchovu mladých odborníků. Obdobné úkoly, a zejména koncepční činnost instituce, zůstaly hlavní náplní práce i nové vědecké rady, která vznikla po reorganizaci ústavu a po jeho restrukturalizaci na výlučně bohemistické pracoviště. Ustavila se opět volbou v roce 1993.

ODDĚLENÍ TEORIE

(vedoucí: doc. PhDr. Jiří Holý, DrSc.)

Během osmdesátých let patřilo oddělení teorie, v němž byli zaměstnáni většinou pracovníci mladšího a středního věku, k nejproduktivnějším pracovištím ústavu. Vznikly zde mimo jiné kolektivní publikace *Poetika české meziválečné literatury* (1987) a *Průvodce po světové literární teorii* (1988). Ve výzkumu literární teorie a poetologie oddělení pokračuje i od konce roku 1989 za spoluúčasti dvou předních pracovníků, kteří se vrátili v rámci rehabilitací, Miroslava Červenky a Milana Jankoviče. K tisku byly postupně připraveny a vydány nové kolektivní práce: vysokoškolská příručka *Kapitoly z teorie literárního díla I* (1993), v návaznosti na starší publikaci *Rozumět literatuře I* (1986) soubor interpretací *Česká literatura 1945-1970* (1992), jehož pokračováním se stala kniha *Český Parnas* (interpretace období 1970-1990; 1993), a rovněž teoretické kompendium *Proměny subjektu I,II* (1993, 1994), věnované poetice české literatury první poloviny 20. století. Pozornost byla věnována i dvěma dosud zanedbávaným teoretickým oborům, versologii a textologii (příručka *Textologie – teorie a ediční praxe*, 1993). V současném období je rozpracován grantový úkol *Literární tematologie* (soubor sémanticky orientovaných prací k problematice tematiky literárního díla) a pokračuje studium versologie (systematický průzkum poezie českého obrození, studie ze srovnávací slovanské metriky). Oddělení zabezpečuje redakční přípravu vědeckého časopisu *Česká literatura*.

ODDĚLENÍ DĚJIN ČESKÉ LITERATURY A LEXIKOGRAFIE

(vedoucí: doc. PhDr. Jiří Opelík, CSc.)

Oddělení svou základní orientací literárněhistorické se už od poloviny sedmdesátých let soustřeďuje – a to v souvislosti se setrvalou personální restrikcí stále jednostranněji – na sestavení *Lexikonu české literatury (LČL)*; klasická literárněhistorická práce přichází povětšinou ke slovu v podobě příspěvků na vědeckých konferencích, kandidátských prací, časopiseckých studií, edic a komentářů k nim a podobně "mimo úvazek". Sám LČL staví domácí literární lexikografii na kvantitativně i kvalitativně nový stupeň. Záměrem 3500 hesel rozvržených do 4 dílů je podat obraz českého písemnictví od nejranějšího stadia staroslověnského a latinského do 20. století (zde s omezením na autory debutující do roku 1945), a to slovníkovými hesly o individuálních činitelích literárního vývoje: osobních (spisovatelé beletristé – i pro mládež, odborní spisovatelé o české literatuře, překladatelé), knižních (almanachy, sborníky), časopiseckých a institucionálních (nakladatelství, spolky a skupiny, vědecké společnosti). Heslo zahrnuje detailní biografii, literární charakteristiku formou objektivního

popisu, úplnou primární a výběrovou sekundární bibliografii. Adresátem *LČL* je zainteresovaný čtenář (učitelé, studenti, knihovníci, redaktoři, dramaturgové, literární vědci sami, nároční čtenáři); v rámci oboru je *LČL* základnou příštích slovníků specializovaných nebo popularizačních.

První díl *LČL* (A-G) vyšel 1985, druhý díl ve 2 svazcích (H-J, K-L + Dodatky A-G) 1993. Třetí díl (M-Ř), na jehož doredigování byl získán grant ČR, bude do nakladatelství odevzdán v průběhu roku 1996. Dokončení čtvrtého – nejobjemnějšího – dílu (S-Ž + Dodatky A-Ř) závisí na personální situaci oddělení.

Po roce 1989 byl v oddělení podroben věcné a stylistické autorské revizi (s doplněním bibliografie) text čtvrtého dílu akademických *Dějin české literatury*, který byl původně odevzdán nakladatelství Academia v roce 1968, jehož vydání však bylo nastávající "normalizací" znemožněno; svazek navazující na předchozí díly 1-3, vydané v letech 1959-61, vyšel v září 1995.

ODDĚLENÍ SOUČASNÉ LITERATURY

(vedoucí: PhDr. Pavel Janoušek, CSc.)

Oddělení vzniklo na jaře 1990 s cílem napsat *Slovník českých spisovatelů od roku 1945*. Projekt by měl být prvním slovníkem, který vedle sebe postaví spisovatele ze všech tří větví české pounorové literatury. S přihlédnutím ke specifice daného období časově naváže na *Lexikon české literatury* a zhruba v 900 heslech zpracuje základní informace o výraznějších autorských osobnostech poválečných desetiletí. Úkol je řízen čtyřčlennou redakcí; na psaní jednotlivých hesel se vedle ostatních členů oddělení podílí nejen řada pracovníků ústavu, ale i více než čtyřicet externistů. Z pracovních důvodů byl projekt rozčleněn do dvou dílů (1. A-L; 2. L-Ž); první díl byl na jaře 1995 odevzdán do tisku.

POBOČKA ÚČL v BRNĚ

(vedoucí: PhDr. Miroslav Zelinský, CSc.)

Brněnská pobočka má statut samostatného oddělení ÚČL. Její pracovníci píší hesla pro čtyřdílný *Lexikon české literatury* a dvoudílný *Slovník českých spisovatelů od roku 1945*; autorsky a redakčně připravili slovníková kompendia o české próze poválečného období: *Slovník českého románu 1945-1991* (1992) a *Slovník české prózy 1945-1994* (1994). Pobočka úzce spolupracuje s bohemistickými katedrami Masarykovy univerzity v Brně, Palackého univerzity v Olomouci a Ostravské univerzity.

STŘEDISKO LITERÁRNĚVĚDNÝCH INFORMACÍ

(vedoucí: PhDr. Věra Buriánková)

Z knihovny, staročeského archívu a malého týmu bibliografů vzniklo oddělení, které má několik informačních zdrojů. Základ oddělení tvoří knihovna založená v roce 1949. Obsahuje asi 115 000 svazků (dnes zahrnuje bohemistickou knihovnu a fondy oddělení světových literatur a Kabinetu pro studium českého divadla) a je jedinou literárněvědně specializovanou knihovnou v republice. V rámci grantového úkolu bylo v roce 1994 zahájeno její databázové zpracování. Mimořádně cennou složku oddělení představují bibliografické fondy. Retrospektivní bibliografická kartotéka zahrnuje přibližně 2 500 000 údajů (z přibližně 500 periodických i neperiodických titulů) a pokrývá období od poloviny 18. do poloviny 20. století. V roce 1992 byly obnoveny redakční a excerpční práce; v konečné podobě bude kartotéka zahrnovat vedle oddílů autorského a odkazového i časopiseckou a věcnou část. V rámci grantového úkolu vzniká od roku 1993 z jejího základu databáze Věcný informační thesaurus obecně literárního, vědeckého a společenského bytí české národní kultury 1770-1945. Kartotéka knižních překladů (1870-1903) je doplňována. Na bibliografii poválečné české literární vědy, která za léta 1945-1980 byla zpracována knižně (v publikacích *Česká literární věda*), navazuje počítačová databáze, do níž jsou zpětně uloženy již téměř všechny údaje z desetiletí 1981-89; databáze od roku 1990 do současnosti je průběžně aktualizována (přibližně z 330 periodik).

Součástí oddělení je též biografický archív (soubor biografických údajů, výstřížků a dotazníků, na jehož podkladech je vytvářena databáze Českých literárních osobností, a dále staročeská sbírka (kopie a mikrofilmy staroslověnských památek a bohemikálních rukopisů a tisků).

V oddělení je vytvářena lokální počítačová síť, která propojí jednotlivé zdroje informací a která v budoucnu zpřístupní ústavní bibliografické i knihovní fondy v rámci mezinárodního systému INTERNET.

ČESKÁ LITERATURA

(Časopis pro literární vědu)

Vedoucí redaktor: Miroslav Červenka; redakce: Marie Havránková,
Jiří Holý, Milan Jankovič, Petr Kaiser.

Rokem 1995 vstupuje Česká literatura do 43. ročníku. Během čtyřiceti let si vytvořila pověst čelného vědeckého časopisu, uznávaného doma a vysoce ceněného v zahraničí. Věnuje se české literární historii a problémům literárněteoretickým, kromě studií a esejistických rozhledů otiskuje dokumenty a polemiky, přináší recenze odborných knih, zprávy o vědeckých konferencích významných pro bohemistiku. V České literatuře publikují

spolu s pracovníky ústavu bohemisté a literární teoretici ze všech vysokých škol a jiných odborných institucí v České republice. Jednou ročně je celé číslo věnováno představení některého z vědeckých pracovišť souborem studií všech jeho pracovníků (univerzita v Ostravě, mnichovská bohemistika aj.). Objevují se ukázky z kolektivních prací (například z *Lexikonu české literatury, ze Slovníku českých spisovatelů od roku 1945, ze dvou svazků interpretací poválečné české literatury*). Časopis uveřejňuje též příspěvky předních zahraničních literárních vědců, zvláště teoretiků a bohemistů (například Jurij Lotman, Janusz Sławiński, Thomas G. Winner, Herta Schmidová, Sylvie Richterová a další). Česká literatura vychází šestkrát ročně, celkový rozsah představuje více než 650 (přes 1000 rukopisných) stran.

URSUS

(Knižní edice původních vědeckých prací)

Edice byla založena v roce 1991 jako knižní řada určená k publikování studií vytvořených v ústavu na základě individuálních nebo týmových vědeckých projektů.

Dosud bylo v edici Ursus vydáno dvanáct titulů. Osm z nich jsou práce individuální – M. Červenka: *Z večerní školy versologie II*, 1991 (sv. 1); P. Blažíček: *Sebeuvědomění poezie*, 1991 (sv. 2); V. Svatoň: *Epické zdroje románu*, 1993 (sv. 3); P. Janoušek: *Studie o dramatu*, 1993 (sv. 6); A. Jedličková: *Ke komu mluví vypravěč*, 1993 (sv. 8); L. Merhaut: *Cesty stylizace*, 1994 (sv. 9); M. Kubínová: *Sondy do sémiotiky literárního díla*, 1995 (sv. 10); J. Holý: *Problémy nové české epiky*, 1995 (sv. 11). Čtyři tituly představují výsledky týmového výzkumu – *Román a "genius loci"* (red. A. Housková a Z. Hrbata), 1993 (sv. 4); *Proměny subjektu I, II* (red. D. Hodrová), 1993 a 1994 (sv. 5); *Český romantismus v evropském kontextu* (red. Z. Hrbata a M. Procházka), 1993 (sv. 7); *O poetice literárních druhů* (red. M. Kubínová), 1995 (sv. 12). Dva tituly jsou v tisku – M. Červenka a K. Sgallová: *Z večerní školy versologie III*; B. Svozil: *Poezie obrazná a věčná*.

USPOŘÁDANÉ KONFERENCE

1990

Česko-bulharské sympozium o moderně a avantgardě (Praha, společně s Bulharským kulturním střediskem).

Humanismus v českých zemích (Praha, společně s Filozofickou fakultou UK, s mezinárodní účastí).

Konference k 100. výročí narození Franze Werfela (Praha, společně s Penklubem).

Od rozdělení k syntéze (v rámci 33. Bezručovy Opavy, společně s Památníkem P. Bezruče). *Polská literatura 80. let 20. století a její recepcce v Československu* (Praha, společně s Polským kulturním střediskem).

1991

Česká a polská literatura přelomu 80. a 90. let, Česká a polská literatura 90. let (Praha, společně s Polským kulturním střediskem, s mezinárodní účastí).

Don Juan a Faust ve 20. století (Praha, ve spolupráci s IFTR, s mezinárodní účastí).

Edvard Valenta a Lidové noviny (Prostějov, ve spolupráci s okresním muzeem).

K české literatuře 1945-1948 (v rámci 34. Bezručovy Opavy, společně se Slezským zemským muzeem a Památníkem P. Bezruče).

Polská literatura v samizdatu (Praha, společně s Polským kulturním střediskem).

Pražská strukturalistická škola, historie a perspektivy (Praha, společně s Filozofickou fakultou UK, s mezinárodní účastí).

1992

Česká literatura 1948-1956 (v rámci 35. Bezručovy Opavy, společně se Slezským zemským muzeem, Památníkem P. Bezruče a Filozoficko-přírodovědeckou fakultou Slezské univerzity). *Metodologická východiška kolektivní práce Evropská metra ve slovanských literaturách* (Praha, společně se Středoevropskou univerzitou, s mezinárodní účastí).

Oleg Sus redivivus (Brno, ve spolupráci s Filozofickou fakultou Masarykovy univerzity, s mezinárodní účastí).

Tematologický seminář u příležitosti pracovního pobytu J. M. Lotmana (Praha, ve spolupráci s Filozofickou fakultou UK).

Utopias of the New World (Praha, ve spolupráci s Filozofickou fakultou UK, s mezinárodní účastí).

1993

Časopis Květen a jeho doba (v rámci 36. Bezručovy Opavy, ve spolupráci s Památníkem P. Bezruče a Filozoficko-přírodovědeckou fakultou Slezské univerzity).

Jan Kollár – Ján Kollár 1793-1993 (Praha, ve spolupráci s Domem slovenské kultury).

K typologii české kultury šedesátých let (Praha, ve spolupráci s Pedagogickou fakultou UK).

Literatura a komerce (Olomouc, ve spolupráci s Filozofickou fakultou Univerzity Palackého).

Locus amoenus – Místo líbezné, Symposium o české hymně (Praha, ve spolupráci s Ústavem pro klasická studia AV ČR).

Seminář mezinárodní skupiny pro versologický výzkum (Praha, ve spolupráci se Středoevropskou univerzitou).

1994

Česko-slovenské literární vztahy ve 20. století (Ostrava, ve spolupráci s Filozofickou fakultou Ostravské univerzity a Ústavem slovenské literatury SAV).

Hospody a pivo v české společnosti (Praha, s mezinárodní účastí).

Literatura v literatuře (v rámci 37. Bezručovy Opavy, ve spolupráci se Slezským zemským muzeem, Památníkem P. Bezruče a Filozoficko-přírodovědeckou fakultou Slezské univerzity, s mezinárodní účastí).

Amazonomachia, Dívčí válka v evropské kultuře (Praha, ve spolupráci s Ústavem pro klasická studia AV ČR).

Václav Černý, život a dílo (Náchod, ve spolupráci s Kanceláří prezidenta republiky, Obcí spisovatelů, Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR a Okresním a Městským úřadem v Náchodě, s mezinárodní účastí).

Enigma modernismu – The Enigma of Modernism (Praha, ve spolupráci se Středoevropskou univerzitou, Ústavem dějin umění AV ČR a Národní galerií, s mezinárodní účastí).

Idyla a idyličnost v kultuře 19. století (Plzeň, ve spolupráci s Archivem města Plzně).

1. kongres světové literárněvědné bohemistiky (Praha, 27. 6. – 1. 7. 1995, ve spolupráci s Filozofickou fakultou UK).

Normy normalizace. K poetice a politice tzv. oficiální literatury 70. a 80. let (v rámci 38. Bezručovy Opavy, ve spolupráci se Slezským zemským muzeem, Památkem P. Bezruče a Filozoficko-přírodovědeckou fakultou Slezské univerzity, s mezinárodní účastí).

Osudový vlak, k 150. výročí příjezdu prvního vlaku do Prahy (Praha, ve spolupráci s Dopravní fakultou ČVUT).

Pavel Josef Šafařík a česká a slovenská slavistika (Praha, ve spolupráci se Slovanským ústavem AV ČR a Filozofickou fakultou Univerzity J. P. Šafaříka).

Z BIBLIOGRAFIE (1990-1995)

KNIŽNÍ PUBLIKACE / KOLEKTIVNÍ PRÁCE

Časopis Květen a jeho doba (Sb. materiálů z literárněvědné konference 36. Bezručovy Opavy 1993), Praha-Opava 1994 (ve spolupráci se Slezskou univerzitou, red. Bohumil Svozil).

Česká literatura 1945-1970, Praha 1992 (red. Jiřina Táborská a Milan Zeman).

Česká literatura na předělu století, Praha 1991 (red. Jaroslava Janáčková).

Český Parnas (Literatura 1970-1990), Praha 1993 (red. Jiří Holý a Jiřina Táborská).

Český romantismus v evropském kontextu, Pardubice 1993 (red. Zdeněk Hrbata a Martin Procházka).

Dějiny české literatury IV (1897-1945), Praha 1995 (red. Zdeněk Pešat a Eva Strohsová).

Divadlo nové doby 1945-1948, Praha 1990 (red. Jan Pömerl).

K české literatuře 1945-1948 (Sb. materiálů z vědecké konference 34. Bezručovy Opavy 1991), Brno 1992 (red. Sylva Bartůšková).

Kapitoly z teorie literárního díla, Praha 1993 (red. Marie Kubínová).

Lexikon české literatury (Osobnosti, díla, instituce), díl 2, svazek 2/I (H-J) a 2/II (K-L + Dodatky A-G), Praha 1993 (red. Vladimír Forst, Květa Homolová, Lenka Kusáková, Ludmila Lantová,

Jiří Opelík, Mojmír Otruba, Zdeněk Pešat, Vlasta Skalická, Petr Šisler, Eva Taxová, Zina Trochová).

Literatura 19. a začátku 20. století (Učebnice literatury pro 2. ročník středních škol), Praha 1994 (red. Blanka Svadbová).

O poetice literárních druhů, Praha 1995 (red. Marie Kubínová).

Polonica (Sb. materiálů z 5. celostátní konference polonistů 1990), Brno 1991 (red. Krystyna Kardyni-Pelikánová).

Proměny subjektu 1, 2, Praha 1993 a 1994 (red. Daniela Hodrová).

Román a "genius loci" (Regionalismus jako pojetí světa v evropské a americké literatuře), Praha 1993 (red. Anna Housková a Zdeněk Hrbata).

Slovník básnických knih (Díla české poezie od obrození do roku 1945), Praha 1990 (red. Miroslav Červenka).

Slovník české prózy 1945-1994, Ostrava 1994 (red. Blahoslav Dokoupil a Miroslav Zelinský).

Slovník českého románu 1945-1991, Ostrava 1992 (red. Blahoslav Dokoupil a Miroslav Zelinský).

Textologie (Teorie a ediční praxe), Praha 1993 (red. Pavel Vašák).

Utopías del Nuevo Mundo – Utopias of the New World (Sb. materiálů ze stejnojmenné konference 1992), Praha 1993 (ve spolupráci s Univerzitou Karlovou, red. Anna Housková a Martin Procházka).

KOLEKTIVNÍ PRÁCE ODEVZDANÉ K TISKU

Což je hospoda nějaká akademie? (Sb. materiálů z vědecké konference Hospody a pivo v české kultuře 1994), Praha (red. Vladimír Novotný).

Literatura v literatuře (Sb. materiálů z literárněvědné konference 37. Bezručovy Opavy 1994), Praha-Opava, ve spolupráci se Slezskou univerzitou (red. Daniela Hodrová).

Slovník českých spisovatelů od roku 1945. Díl 1 (A-L), Praha (red. Pavel Janoušek, Alice Jedličková, Blanka Svadbová, Jiřina Táborská).

KNIŽNÍ PUBLIKACE / INDIVIDUÁLNÍ PRÁCE

PŘEMYSL BLAŽÍČEK:

Haškův Švejk, Praha 1991.

Sebeuvědomění poezie (Nad básněmi V. Holana), Pardubice 1991.

Epičnost a naivita Holečkových "Našich", Praha 1992.

Škvoreckého "Zbabělci", Praha 1992.

Poezie Karla Tomana, Praha 1995.

MIROSLAV ČERVENKA:

Styl a význam (Studie o básnících), Praha 1991.

Z večerní školy versologie II (Sémantika a funkce veršových útvarů: versologický průvodce tvorbou generace 90. let), Praha 1991.

Významová výstavba literárního díla, Praha 1992.

Z večerní školy versologie III (s Květou Sgallovou), Praha 1995.

ALEŠ HAMAN:

Česká literatura po roce 1945 z ptačí perspektivy (Pro studenty 4. ročníků středních škol), Praha 1990.

Literatura z pohledu čtenářů, Praha 1991.

DANIELA HODROVÁ:

Román zasvěcení, Jinočany 1993.

Místa s tajemstvím (Kapitoly z literární topologie), Praha 1994.

PETR HOLMAN:

Frequenzwörterbuch zum lyrischen Werk von Otokar Březina 1, 2, Köln-Weimar-Wien 1993.

JIRÍ HOLÝ:

Práce a básnivost (Estetický projekt světa Vladislava Vančury), Praha 1990.

Česká literatura 1910-1945 (Příručka pro 3. ročník středních škol), Praha 1991.

Problémy nové české epiky, Praha 1995

ZDENĚK HOŘÍNEK:

Kniha o komedii, Praha 1992.

Drama, divadlo, divák (skripta JAMU), Brno 1992.

MILAN JANKOVIČ:

Nesamozřejmost smyslu, Praha 1991.

Dílo jako dění smyslu, Praha 1992.

PAVEL JANOUŠEK:

Studie o dramatu, Praha 1993.

ALICE JEDLIČKOVÁ:

Ke komu mluví vypravěč (Adresát v komunikační perspektivě prózy), Praha-Jinočany 1993.

VLADIMÍR JUST:

Divadlo plné paradoxů (Příběh Divadla satiry 1944-49 a nejen jeho), Praha 1990.

Věc: Vlasta Burian (Rehabilitace krále komiků), Praha 1991.

Vlasta Burian. Mysterium smíchu (Život a dílo krále komiků), Praha 1993.

MARIE KUBÍNOVÁ:

Sondy do sémiotiky literárního díla, Praha 1995.

VIKTOR KUDĚLKA:

Marie Tomášová, Praha 1990.

JAN LEHÁR:

Česká středověká lyrika (studie a edice), Praha 1990.

VLADIMÍR MACURA:

Šťastný věk (Symboly, emblémy a mýty 1948-1989), Praha 1992.

Masarykovy boty a jiné semi(o)fejetony, Praha 1993.

Znamení zrodu (České obrození jako kulturní typ), Praha 1995 (2. rozšíř. vyd.).

LUBOŠ MERHAUT:

Cesty stylizace (Stylizace, "okraj" a mystifikace v české literatuře přelomu 19. a 20. století), Praha 1994.

MARIE MRÁVCOVÁ:

Literatura ve filmu, Praha 1990.

MOJMÍR OTRUBA:

Znaky a hodnoty, Praha 1994.

JAROMÍR PAČL:

Miroslav Ponc (Neznámá kapitola z dějin meziválečné umělecké avantgardy), Praha 1990.

Václav Talich ve Švédsku, Praha 1993.

ZDENĚK PEŠAT:

Jaroslav Seifert, Praha 1991.

PAVEL PEŠTA:

Jaroslav Seifert – básník svobody (přednáška), Brno 1992.

RADKO PYTLÍK:

Bohumil Hrabal, Praha 1990.

VLADIMÍR SVATOŇ:

Epické zdroje románu, Praha 1993.

ALEŠ ZACH:

Nakladatelská pouť Jiřího Karáska ze Lvovic (studie a edice), Praha 1994.

Individuální práce odevzdané k tisku

MIROSLAV ČERVENKA:

Obléhání zevnitř, Praha.

Česká přizvučná metra v 19. století (s Petrem Kaiserem a Květou Sgallovou), Warszawa.

BOHUMIL SVOZIL:

Poezie obrazná a věcná, Praha.

ALEŠ ZACH:

Kniha a český exil 1949-1990 (Bibliografický slovník nakladatelství, vydavatelství a edic), Praha.

AUTORSKÉ PODÍLY V KNIŽNÍCH PUBLIKACÍCH, ZEJMÉNA VE SBORNÍCÍCH

- Actas do Terceiro Congresso*, Coimbra 1992 (Pavla Lidmilová).
- Ako vstupovať do živej kultúry*, Nitra 1993 (Miroslav Zelinský).
- Aventinská mansarda (Otakar Štorch-Marien a výtvarné umění)*, Praha 1990 (Aleš Zach).
- Apollinaire en son temps*, Paris 1990 (Aleš Pohorský).
- Biblioteca teatrale*, Roma 1991 (Jiří Holý, Vladimír Just, Ladislava Petišková, Jan Pömerl, Eva Šormová, Evžen Turnovský).
- Bohuslav Reynek (Katalog výstavy k 100. výročí narození)*, Brno 1992 (Jaroslav Med).
- Čechy a Evropa v kultuře 19. století*, Praha 1993 (Jaroslav Med, Milan Tvrdík).
- Česká literatura 1948-1956 (Sb. prací z literárněvědné konference 35. Bezručovy Opavy 1992)*, Opava 1993 (Blahoslav Dokoupil, Aleš Haman, Pavel Janoušek, Vladimír Macura, Vladimír Novotný, Pavel Pešta, Ladislav Soldán).
- Československý biografický slovník*, Praha 1992 (Anna Borůvková, Alica Dubská, Aleš Haman, František Knopp, Ladislava Petišková, Jan Pömerl, Eva Šormová, Milan Tvrdík).
- Devětsil (Czech avant-garde art architecture and design of the 1920s and 30s)*, Oxford-London 1990 (Jaromír Paclt, Zdeněk Pešat).
- Encyklopedický slovník*, Praha 1993 (Petr Čornej, Jiří Holý, Jan Lehár, Vladimír Macura, Vladimír Novotný, Jiří Opelík, Marcella Rossová-Husová, Petr Šisler, Jiřina Táborská, Milan Tvrdík).
- The Everyman Companion to East European Literature*, London 1993 (Vladimír Macura).
- Jan Gebauer (Sb. ke 150. výročí narození)*, Praha 1992 (Jaroslav Kolár).
- Hrabaliana (Sb. prací k 75. narozeninám Bohumila Hrabala)*, Praha 1990 (Miroslav Červenka, Aleš Haman, Milan Jankovič, Jaroslav Kolár, Vladimír Novotný, Zdeněk Pešat).
- Hodnotové súvislosti umeleckej komunikácie*, Nitra 1990 (Miroslav Zelinský).
- Karel Čapek a český jazyk*, Praha 1990 (Alice Jedličková).
- Kontexty českého a slovenského umenia (Zb. referátov z konferencie 1988)*, Bratislava 1990 (Daniela Hodrová, Zdeněk Hořínek, Vladimír Macura).
- Kultur im Umbruch*, Brémy 1992 (Jiří Holý).
- Legenda, její funkce a zobrazení*, Praha 1992 (Jaroslav Kolár, Mojmír Otruba).
- Literatura a komerce*, Olomouc 1994 (Pavel Janoušek, Luboš Merhaut).

Litteraria humanitas, Brno 1992 (Blahoslav Dokoupil, Vladimír Svatoň).

Locus amoenus – místo líbezné (Symposium o české hymně 1993), Praha 1994 (Vladimír Macura, Mojmir Otruba).

Marginálie (1988-1990), Praha 1992 (Přemysl Blažíček, Miroslav Červenka, Jiří Opelík).

Model a analogie ve vědě, umění a filozofii, Praha 1994 (Marie Kubínová, Pavel Vašák).

Moderní revue 1894-1925 (sb. studií, soupisů a antologie), Praha 1995 (Jaroslav Med, Luboš Merhaut, Zdeněk Pešat, Aleš Zach, Jiří Zizler; spolured. Luboš Merhaut).

Monology o Josefu Kajetánu Tylovi (Sb. příspěvků ze symposia o životě a díle J. K. Tyla 1988), Praha 1993 (Aleš Haman, Jaroslav Kolár, Mojmir Otruba, Vladimír Macura, Jan Pömerl).

Nad Meditacemi věků (Sb. k 110. výročí narození Josefa Kratochvila), Brno 1992 (Petr Holman).

O Edmundu Husserlovi, Prostějov 1991 (Ladislav Soldán).

Osobitné medziliterárne spoločenstvá, Bratislava 1991 (Zdeněk Hrbata).

Po cestách naléhavosti myšlení (Sb. prací, jejichž smyslem je především destrukce samozřejmosti), Praha 1993 (Miroslav Červenka, Aleš Haman, Zdeněk Pešat).

Present Trends in Research of the World Theatre, Warszawa 1991 (Alica Dubská).

Proudy české umělecké tvorby 19. století, Sen a ideál (Sb. symposia Ústavu dějin umění pořádaného v Plzni 1987), Praha 1990 (Daniela Hodrová, Vladimír Macura, Martin Procházka).

Proudy české umělecké tvorby 19. století, Smích v umění (Sb. symposia Ústavu dějin umění pořádaného v Plzni 1989), Praha 1991 (Věra Brožová, Petr Čornej, Blanka Hemelíková, Vladimír Macura, Dagmar Mocná).

Přednášky z 36. běhu Letní školy slovanských studií, Praha 1994 (Milan Jankovič).

Ptáci vítají jítro zpěvem, poddůstojníci řvaním (Záznam symposia k 100. výročí narození Karla Poláčka), Praha-Rychnov nad Kněžnou 1992 (Alena Hájková, Aleš Haman, Blanka Hemelíková, Milada Chlívková, Jaroslav Kolár, Marie Mravcová, Vladimír Novotný, Pavel Pešta, Ladislav Soldán, Eva Strohsová, Marie Uhlířová).

Le roman tchèque dans le contexte international (Mémoire et tradition dans la prose contemporaine), Paris 1992 (Daniela Hodrová).

Die Romane von dem Ritter mit dem Löwen, Amsterdam-Atlanta 1994 (Jaroslav Kolár).

Romantic Continuities, Essen 1992 (Martin Procházka).

Russian Literature (roč. XXXIII jako zvláštní sb. studií k 65. narozeninám Mojmiru Grygara), Amsterdam 1993 (Zdeněk Pešat).

Savoir Mourir, Paris 1993 (Vladimír Macura).

- Sborník Kruhu přátel českého jazyka (Přednášky z roku 1990-1991)*, Praha 1993 (Daniela Hodrová).
- Sborník prací FF Masarykovy Univerzity*, Brno 1991 (Ladislav Soldán).
- Sborník prací FF Ostravské univerzity (Literární věda)*, Ostrava 1993 (Miroslav Zelinský).
- Sborník prací FF Slezské univerzity v Opavě*, Opava 1991 (Blahoslav Dokoupil, Pavel Pešta, Marie Uhlířová).
- Shakespeare Jahrbuch*, Weimar 1990 (Martin Procházka).
- Slovo v úzkosti a naději (Sb. k 70. výročí narození Antonína Kratochvíla)*, Brno 1994 (Jiří Opelík, Ladislav Soldán).
- Słowiańska metryka porównawcza*, sv. 4, Wrocław 1992; sv. 5, Warszawa 1993 (Miroslav Červenka s Květou Sgallovou).
- Small is Beautiful*, Glasgow 1991 (Eva Šormová).
- E studas Univers Universitarios de Língua e literatura*, Rio de Janeiro 1993 (Pavla Lidmilová).
- Studie o české literatuře na přelomu století*, Praha 1991 (Zdeněk Pešat, Eva Štědroňová).
- Studie o Janu Mukařovském (Sb. statí ke 100. výročí narození)*, Praha 1991 (Marie Kubínová).
- Studien zum Humanismus in den böhmischen Ländern*, Köln-Wien 1991; sv. 3, Köln-Weimar-Wien 1993 (Jaroslav Kolár).
- Tabuizovaná literatura posledních dvaceti let*, Praha 1990 (Jiří Brabec, Jiří Holý, Aleš Zach).
- Topičův dům (Nakladatelské příběhy 1883-1949)*, Praha 1993 (Eva Šormová, Aleš Zach).
- Translation, History and Culture*, London 1990 (Vladimír Macura).
- Umění a civilizace jako divadlo světa*, Praha 1993 (Věra Brožová).
- Václav Černý (Sb. z konference 1993)*, Praha 1994 (Aleš Haman, Jaroslav Kolár).
- Zborník prednášok z vedeckej konferencie o živote a diele Karla Čapka*, Trenčín 1990 (Pavel Janoušek).

AUTORSKÉ PODÍLY V PUBLIKACÍCH PŘIPRAVENÝCH K TISKU

- Prager Schule (Kontinuität und Wandel)*, Leipzig (Miroslav Červenka, Jiří Holý, Milan Jankovič, Petr Kaiser, Marie Kubínová, Mojmír Otruba).
- Słowiańska metryka porównawcza*, sv. 6, Warszawa (Miroslav Červenka s Květou Sgallovou).

EDICE, PŘEDMLUVY A DOSLOVY

VĚRA BROŽOVÁ:

Zikmund Winter (1846-1912), Rakovník 1991.

MIROSLAV ČERVENKA:

Zbigniew Herbert: Poslání pana Cogito, Praha 1991.

Jindřich Chaloupecký: Obhajoba umění, Praha 1991 (s Vladimírem Karfíkem).

Bohumil Hrabal: Básnění, Praha 1992.

Roman Jakobson: Poetická funkce, Praha 1995.

BLAHOŠLAV DOKOUPIL:

Jaromír John: Moudrý Engelbert (Láskyplný román), Praha 1990.

Vladimír Neff: Královský vozataj, Praha 1990.

Tak hustě sněží čas (antologie historické prózy), Praha 1990.

GABRIELA DUPAČOVÁ - ALEŠ ZACH:

Topičův dům (Nakladatelské příběhy 1883-1949), Praha 1993.

Jiří Karásek ze Lvovic: Vzpomínky, Praha 1994.

Jiří Karásek ze Lvovic: Básně z konce století (Zazděná okna, Sodoma, Kniha aristokratická, Sexus necans), Praha 1995.

ALEŠ HAMAN:

Ludvík Aškenazy: Světla zastaveného času, Praha 1992.

DANIELA HODROVÁ:

Vladislav Vančura: Markéta Lazarová, Paris 1993.

PETR HOLMAN:

František Xaver Šalda - Otokaru Březinovi, Petrovice 1991.

Emilie Lakomá: Úlomky hovorů Otokara Březiny, Brno 1992.

JIŘÍ HOLÝ:

František Langer: Byli a bylo, Praha 1992.

Marginálie (1988-1990), Praha 1992 (s Františkem Proškem).

Čítanka české a slovenské literatury (Pro 3. ročník středních škol), Praha 1992 (s Vladimírem Forstem a Emilem Lukešem).

Karel Čapek: Dramata, Praha 1994 (ed. Emanuel Macek).

ZDENĚK HRBATA:

Francouzské pohádky, Praha 1990.

J. P. Sartre: Zeď, Praha 1992.

MILAN JANKOVIČ:

Hrabaliana (Sb. prací k 75. narozeninám Bohumila Hrabala), Praha 1990 (s Josefem Zumrem).

Jan Mukařovský: Příklad poezie (K otázce trvalé platnosti Máchova díla), Praha 1991 (s Jaroslavou Janáčkovou).

Bohumil Hrabal: Městečko, kde se zastavil čas, Něžný barbar, Příliš hlučná samota, Praha 1992 (s Jiřinou Zumrovou).

Bohumil Hrabal: *Městečko, kde se zastavil čas*, Praha 1992.

Bohumil Hrabal: *Hlučná samota*, Praha 1994.

ALICE JEDLIČKOVÁ – JARMILA VÍŠKOVÁ:

Jiří Weil: *Dřevěná lžice*, Praha 1992.

JAROSLAV KOLÁR:

Historia o životu doktora Jana Fausta, Praha 1991.

Karel Dvořák: *Mezi folklórem a literaturou*, Praha 1994 (ed. Ludmila Sochorová).

LENKA KUSÁKOVÁ:

Jan Kollár: *Nedělní, sváteční a příležitostné kázně a řeči*, Praha 1995.

PAVLA LIDMILOVÁ:

Fernando Pessoa: *Kniha neklidu*, Praha 1992.

VLADIMÍR MACURA:

Daniela Hodrová: *Podobojí*, Ústí nad Labem 1991.

JAROSLAV MED:

Viktor Dyk: *Promenáda Diogenova*, Praha 1990.

Jakub Deml: *Sen jeden svítí*, Praha 1991 (ed. Jindřich Chalupecký a Milada Chlábčová).

Jan Zahradníček: *Pozdravení slunci*, Brno 1991.

Jan Zahradníček: *Žiznivě léto*, Brno 1991.

Jiří Karásek ze Lvovic: *Gotická duše a jiné prózy*, Praha 1991.

Bohuslav Reynek: *Vlídne vidiny*, Praha 1992 (ed. Milada Chlábčová a Jaromír Zelenka).

Jan Kameník: *Zápisky v noci*, Praha 1993.

VLADIMÍR NOVOTNÝ:

Vladimír Nabokov: *Lužinova obrana, Pozvání na popravu*, Praha 1990.

Bohumil Hrabal: *Něžný barbar (Pedagogické texty)*, Praha 1990.

Miroslav Topinka: *Kryší hnízdo*, Praha 1991.

Bohumil Hrabal: *Městečko, kde se zastavil čas*, Praha 1991.

Bohumila Grögerová – Josef Híršal: *Trojcestí*, Praha 1991.

A. C. Nor: *Život nebyl sen (Záznam o životě českého spisovatele) 1, 2*, Brno 1994.

Variam Šalamov: *Kolymské povídky*, Praha 1995.

JIRÍ OPELÍK:

Oldřich Mikulášek: *A trubky zlatý prach*, Brno 1990 (ed. Zdeněk Drahoš).

Karel Čapek: *Listy z let budoucích, Bajky z let budoucích*, Praha 1990.

Jan Skácel: *A znovu láska*, Brno 1991.

Milan Kundera: *Směšné lásky*, Brno 1991.

Karel Scheinpflug: *Můj švagr Karel Čapek*, Hradec Králové 1991.

Karel Čapek ve fotografii, Praha 1991.

Jan Skácel: *Třináctý černý kůň*, Brno 1993.

MOJMÍR OTRUBA:

Karel Čapek: *Drobné prózy (Spisy X)*, Praha 1992.

ZDENĚK PEŠAT:

Karel Čapek: *Povídky z jedné a druhé kapsy*, Praha 1993 (ed. Jana Papcunová).

The Czech Avantgardists, Rockville 1995 (ed. Alfred French)

PAVEL PEŠTA:

Za svobodu a samostatnost, Brno 1992.

TEREZIE POKORNÁ – JIŘÍ HOLÝ:

Jan Grossman: Analýzy, Praha 1991.

MARTIN PROCHÁZKA:

Comenius and the Significance of Learning Languages and Literatures, Praha 1992.

LADISLAV SOLDÁN:

Oleg Sus: Geneze sémantiky hudby a básnictví v moderní české estetice, Brno 1992 (s Dušanem Jeřábkem).

BLANKA SVADBOVÁ:

Korespondence Z. Nejedlého s historiky, Praha 1992.

Čítanka literatury 19. a začátku 20. století, Praha 1993 (s Vladimírem Forstem, Alešem Hamanem, Vladimírem Novotným, Bohumilem Svozilem a Milanem Tvrdíkem).

BOHUMIL SVOZIL:

Ota Pavel: Zlatí úhoři, Praha 1991.

Arne Novák: Dějiny českého písemnictví, Praha 1994.

EDICE ODEVZDANÉ K TISKU

ZDENĚK PEŠAT – EVA PETROVÁ:

Skupina 42 (antologie textů), Praha.

BIBLIOGRAFICKÉ PŘÍRUČKY

Česká literární věda 1969 (Bohemistika), Praha 1990 (sest. Boris Mědílek a Věra Vladyková).

Česká literární věda 1982 (Neslovanské literatury), Praha 1990 (sest. František Knopp).

Česká literární věda 1974-75 (Slavistika), Praha 1990 (sest. Alena Vachoušková a Helena Sofrová).

Česká literární věda 1979 (Bohemistika), Praha 1991 (sest. Boris Mědílek a Věra Vladyková).

Česká literární věda 1980 (Bohemistika), Praha 1992 (sest. Boris Mědílek a Věra Vladyková).

Česká nezávislá literatura v ohlasech (Výběrová bibliografie knih a článků od roku 1990), Praha 1994 (usp. František Knopp, Jiří Mika a Jan Wiendl).

BIBLIOGRAFICKÉ PŘÍRUČKY ODEVZDANÉ K TISKU

FRANTIŠEK KNOPP:

Česká literatura v exilu 1948-1989 (Bibliografie), Praha.